

MOKYTOJAS, KURIUO NORĖČIAU SEKTI

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Lietuvos edukologijos universitetas, Vilnius, Lietuva

Mokytojas šiandien.... Pradedu sakinį ir prisimenu 2014 m. išleistą knygą „Mokykla, mokytojai, mokiniai“ bei susitikimą su šios knygos autoriumi Ohajo universiteto (JAV) profesoriumi Algiu Mickūnu. Prisimenu profesoriaus pasakytą mintį „Jei gyvenime mes kuo nors tampame, tai didžiulis mokytojų vaidmuo“. Profesoriumi jau virš 80 metų. Tikėtina, kad gyvendamas jis ne kartą turėjo galimybę patikrinti šią savo mintį. Ir jam tai tapo aksioma, o mums? Matyt, tik nedidelė buvusių abiturientų dalis, baigę mokyklą apie tai pagalvojame. Žinoma, profesorius apie mokytoją kalba ne tik su meile ar dėkingumu. Jis mokytojui išlieka reiklus ir pripažįsta, jog ne kiekvienas yra vertas būti mokytoju ir ne kiekvienas juo galės būti. Prisimenu dar vieną A. Mickūno pastebėjimą: „Mokytojas negali nuobodžiauti dėstydamas savo dalyką“. Norėtuši paantrinti profesoriui ir pridėti: mokytojas turi pasižymėti trimis E, t. y. būti energingas, entuziastingas ir empatiškas. Taigi, kalbame apie asmenines savybes, kurios kartu su požiūriais, vertybėmis ir kvalifikacija (žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais) sudaro mokytojo kompetenciją.

Norėdama išsiaiškinti, ką apie mokytojo kompetenciją galvoja Lietuvos edukologijos universiteto Pradinio ugdymo pedagogikos II kurso studentės, paskelbiau temą „Mokytojas, kuriuo norėčiau sekti“. Dešimt minučių skyriau aktyviam rašymui. Gavusi studenčių rašto darbus, juos sugrupavau į tris grupes: 1) mokytojas, sutiktas mokykliniais metais; 2) mokytojas, sutiktas studijose, t. y. atliekant pedagoginę praktiką; 3) įsivaizduojamas mokytojas, kurio kompetencija grindžiama teorinėmis išvalgomis.

Pirmajai grupei priskirtų darbų buvo daugiausia (60 %). Pavyzdžiui, Milda savo rašinyje rašo: *Mano istorijos mokytoja – vienas iš pavyzdžių, kai žmogui patinka tai, ką jis daro. Kiekviena pamoka – tai jos pasakojimai, lydimi analizės, gretinimo, lyginimo. Gal atrodo nuobodžiai, bet taip tikrai nebuvo. Atrodė, kad galėtum visą dieną klausytis jos įdomių pasakojimų, kaip senovės istorija persipina su šiandienos gyvenimu.* Iš tiesų daugelis matome tik pasekmės, o priežastis ir išvelgti, ir suprasti yra sunku, taigi, mokytojas, perteikiantis ir savo žinias ir mąstymą yra mokiniui tarsi kelrodė žvaigždė. O tinkamai pasirinkti metodai neleidžia ugdymo procesui tapti monotonišku.

Beata rašo apie savo muzikos mokytoją. *Ji man visada bus kaip nuostabiausio mokytojo pavyzdys. Mokytoja Jurgita ne tik gera mokytoja, bet ir nuostabus žmogus. Juk nuoširdumas ir rūpestis vaikais, siekis juos išmokyti, būti jiems draugu yra gero mokytojo savybės. Iš savo mokytojos išmokau meilės savo darbui. Kiekviena jos pamoka buvo skirtinga, pilna naujovių. Ji mokėjo sudominti kiekvieną mokinį. Mes dainuodavom ir grodavom net pertraukų metu... Visada grįžusi į savo mokyklą bėgu pas ją. Žinau, kad mano mokytoja norės sužinoti, kaip man sekasi, kaip aš gyvenu. Panašiomis mintimis dalinasi ir Leandra: Pradinėje mokykloje didelį įspūdį paliko pradinių klasių mokytoja – Honorata. Ji jau seniai nebemoko, išėjo į pensiją, tačiau iki šiol palaiko ryšius su savo mokiniais. Dažnai užsuku pas ją į svečius, vis pasikalbame. Ji domisi ir rūpinasi mano, kaip būsimos mokytojos pasiekimais. Labiausiai patinka mokytojos Honoratos bendravimas. Atrodo, kad kiekvieną mokinį, visas užslėptas savybes jį pažįsta iki širdies gelmių. Ji ir man sakydavo: „Na, Lean-*

dra, turbūt būsi darželio auklėtoja arba mokytoja“. Ji matė tai, ko aš savyje nepastebėjau. Kai baigiau dvyliką klasę, ji mane paskatino rinkti pradinio ugdymo pedagogikos studijas. Pagalvojus apie mokytoją Honoratą, atsiranda motyvacija būti gera mokytoja – perimti Honoratos savybes ir atrasti naujų... savų... Leandros rašinys – tai lyg iliustracija, jog geram mokytojui amžius visai nesvarbu, jis išlieka ne mažiau mylimas ir vertinamas. Taigi, studentės įžvelgė, koks ypatingas ryšys gali užsimegzti tarp mokinio ir mokytojo. Juk abu ugdymo proceso dalyviai augina vienas kitą.

Gabrielė atvirauja: gavusi užduotį pirmiausia pagalvojau apie savo lietuvių kalbos mokytoją. Jos pamokos visada būdavo įdomios ir įtraukiančios. Mes net nepajusdavome, kaip prabėga pamokos laikas. Mokytoja mėgo savo darbą, neskaičiuodavo mokiniams skiriamą laiką. Mes jausdavomės tarsi būtume jos vaikai. Pamokose kiekvienas jausdavomės svarbus, svarbios ir mūsų mintys. Geras mokytojas, anot Gėtės, tas, kuris gali mokinius įkvėpti nors vienam geram poelgiui, nors vienam puikiam eilėraščiui padaro daugiau ne tas, kuris mūsų atmintį užpildo daugybe pagal pavadinimus ir formas suklasifikuotų dalykų. Drąsiai galiu teigti, jog man, kaip būsimai mokytojai, norėtusi visam gyvenimui prisiminti šį sektinį pavyzdį. Taip žmogiška būti suprastam, išklausytam. Taip gera jaustis saugiam, atsiverti kūrybai, drąsiai reikšti mintis. Tai patyrę būsimieji mokytojai tuo galės dalintis ir su savo mokiniais.

Kartais pradinių klasių jaunesni mokiniai nejaučia didelio skirtumo tarp žodžių griežtas, piktas ir reiklus prasmės ir mokytoją apibūdina žodžiu blogas, tačiau daug lengviau jiems yra suvokti, ką reiškia teisingas ir sąžiningas. Silvija prisimena savo draugę biologijos mokytoją. Apie ją studentė rašo: Ji yra vaikų mylimiausia ir gerbiamiausia mokytoja. Taip yra todėl, kad ji yra atvira ir sąžininga mokiniams. Visada laikosi duoto žodžio, susitartų taisyklių, to reikalauja ir iš vaikų. Kaip bebūtų keista, nors mokiniai nuolat tikrina ribas, siekia laisvės, tačiau jiems patinka ir drausmė bei tvarka. O ši atsiranda, kai klasėje yra taisyklės, grindžiamos susitarimais.

Kažkas yra pasakęs „Mokytojas – tai ne tik pašaukimas, tai ir gyvenimo būdas“. Akvilė savo rašinyje džiaugiasi dar vakar sutikusi klasės auklėtoją: vakar su ja kalbėjomės apie mokyklos bendruomenės puoselėjimą bei skatinimą, mokytojų bendravimą. Noriu būti kaip auklėtoja: visada visiems šypsosi, linki tik gero, neabejinga tam, kas vyksta aplinkui, kiekvieną iššūkį sutinka ramiai, gerbia kitus ir jų nuomonę, visada pasiruošusi padėti. Noriu būti ne tik tokia mokytoja, bet ir toks žmogus.

Panašiomis mintimis gyvena ir kitos studentės (20 %), kurių rašinius priskyriau antrajai grupei, t. y. sektinus mokytojo pavyzdžius surado pedagoginės praktikos metu, pasklidusios po Vilniaus miesto mokyklas. Auksė rašo: Mano sektinas pavyzdys – tai pradinių klasių mokytoja Lina. Kai pamačiau jos darbą, supratau, kad noriu būti į ją panaši. Kodėl? Pirmiausia, dėl jos gebėjimo valdyti klasę ir kurti saugią ir darbingą klasės atmosferą. Mokiniai jaučiasi gerbiami ir gerbia mokytoją. Ji nedrausmina mokinių visiems girdint. Pastabą pasako asmeniškai, visiškai netrikdydama ugdymo proceso. Matyt, todėl šioje klasėje nėra jokių mokinių elgesio problemų. Visi susitelkę į veiklą. Antra, likau sužavėta mokytojos taikomų mokymo metodų įvairove. Pamokos įdomios, skiriasi viena nuo kitos. Ugdymo turinys siejamas su gyvenimu, pvz., mokantis apie medžius buvo išvaikščiota mokyklos teritorija ir su jais susipažinta natūroje; mokydami apie augintinius, mokiniai su tėveliais filmavo savo gyvūnus ir juos pristatė klasės draugams. Gal atrodo nieko ypatingo, tačiau kiek mokytojų to moko tik iš vadovėlių... Taigi šios mokytojos pamokose

mačiau visa, ko mokiausi pirmuosius studijų metus. Taigi, studentė turėjo galimybę patirti, kas tai yra pedagoginis taktas, meistriskumas. Visa tai, ką šiandien vadiname kompetencija.

*Eglė rašo apie kitą kompetentingą pedagoginę praktikoje sutiktą mokytoją: *Visi, kurie stebi šios mokytojos pamokas, pastebi jos užsidegimą ir entuziazmą, bet kokiais būdais dalintis savo žiniomis ir patirtimi su mokiniais. Mane žavėjo mokytojos pasirengimas pamokoms, sužadinimo metodų įvairovė. Atrodė, kad kiekviena detalė, kiekviena smulkmena apgalvota. Ji visada turėjo planą B, jei planas A nepasisektų. Atėjau į šią klasę rugsėjo mėnesį, kai pirmokėliams mokykloje dar buvo pirmosios dienos. Ir jau tada jautėsi, kad vaikai ir mokytoja – didelė šeima, o klasė – jų namai.**

Trečiai grupei priskirti rašiniai (20 % studentų) apie įsivaizduojamą mokytoją Pedagogikos studijos negali nedaryti įtakos studentų lūkesčiams ir įsivaizdavimui. Aleksandro nuomone, *mokytojas turėtų būti nuolat reflektuojantis tiek savo, tiek mokinių veiklą. To paties turėtų reikalauti ir iš mokinių: įsivertinti save ir įvertinti mokytoją. Mokytojas turėtų būti viskuo besidomintis, į daugelį dalykų žvelgti vaikų akimis. Koks mokytojas, toks ir mokinys. Jei mokytojas smalsus ir aktyvus, tuo pasižymės ir jo mokiniai. Aistės įsivaizduojamas mokytojas irgi kažkuo panašus: tai mokytojas pasižymintis empatija, organizuotumu, kūrybiškumu, nuolat besidomintis švietimo naujovėmis. Toks mokytojas norėtų tobulėti, reflektuotų savo veiklą, į ugdymą žvelgtų ne tik pedagogo, bet ir vaiko akimis.*

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog būti mokytoju – tai būti šiuolaikišku ir savo darbui atsivadusiu žmogumi. Matyti plačiai: ne tik vaiką, bet ir jo šeimą, jo aplinką; ne tik savo dalyką, bet ir jo vietą tarpe kitų. Daug išmanyti, tikėti savo profesionalumu, tačiau nebijoti ir klysti. Juk ugdymo procesas dinamiškas, kartais nenuspėjamas, todėl iššūkiai grūdina. Be to, visi ugdymo proceso dalyviai augina vieni kitus. Mokinių reakcijos: *nesu-pratau, paaiškinkite paprasčiau*, kaip sako A. Mickūnas – tai pamokos mokytojui, galimybė pasitaisyti. Taigi, bent mintyse nepamirškime už jas padėkoti savo mokiniams.

Summary

TEACHER, WHO I WOULD LIKE TO FOLLOW

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Algis Mickūnas' book "School, teachers, students" (2014) and Primary education pedagogy 2nd course students' written essays on the topic "Teacher, who I would like to follow" encouraged the introductory article for this Journal edition. Writing about teachers met during the school years, about teachers met during the studies, i.e., during a pedagogical internship or describing their imaginative teacher, students revealed their teacher competence peculiarities.

Generalising one can state, that teacher competence, described by the students, is not only education, attitudes, values and personal traits. According to students, teacher has to be modern and a person devoted to his work. This is a teacher, who notices not only a child, but also his environment; is a professional and trusts himself, and acknowledges, that he learns from students as well.

Keywords: active writing, preservice primary teachers, teacher competence.

Received 4 October 2017; accepted 15 November 2017

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

PhD., Associate Professor, Department of Fundamentals of Education, Faculty of Education, Lithuanian University of Educational Sciences, 39 Studentų Street, LT-08106 Vilnius, Lithuania.

E-mail: petkeviciene.r@gmail.com